

HAJALAN KYLÄYLEISKAAVAN LUONTOSELVITYS

Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy
2014

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	3
2. PERUSTETTU LUONNONSUOJELUALUE	3
3. METSÄLAIN ERITYISEN TÄRKEÄT ELINYMPÄRISTÖT	4
4. LUONNONSUOJELULAIN MUKAISET LUONTOTYYPIT	13
5. VESILAIN MUKAISET KOHTEET	13
6. MUUT LUONTOKOHTEET	13
7. UHANALAISET LUONTOTYYPIT	15
8. UHANALAISET JA SILMÄLLÄPIDETTÄVÄT LAJIT, EU:N DIREKTIIVILAJIT JA MUUTEN HUOMIONARVOISET LAJIT	15
9. LINNUSTO	18
10. KIRJALLISUUTTA	19

LIITE 1. Kaava-alue

LIITE 2. Havaitut luontokohteet

Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy
 Pahkalaukkaantie 106
 21350 Ilmarinen
 Puh. 045-6793602
Turkka.korvenpaa@envibio.net

Kansikuva: Näkymä Äijälänmäen laelta.

1. JOHDANTO

Salon kaupunki laatii yleiskaavaa Halikossa sijaitsevalle Hajalan kylälle. Tässä luontoselvityksessä käsitellään kaava-alueen luontoarvoja sekä arvioidaan niiden merkitystä maankäytön kannalta.

Luontoselvitys kattaa liitteessä 1 osoitetun alueen. Pellot ja pihapiirit rajattiin pääsääntöisesti työn ulkopuolelle. Selvityksen laati FM, biologi Turkka Korvenpää. Selvityksen maastotyöt suoritettiin heinä-elokuussa 2014.

Työssä kartoitettiin alueella esiintyvät luonnonsuojelulain 29 §:n suojelemat luontotyytit, vesilain mukaiset kohteet, metsälain 10 §:n tarkoittamat erityisen tärkeät elinympäristöt ja uhanalaiset luontotyytit (Raunio, A., Schulman A. & Kontula, T. 2008). Myös muut luonnonarvoiltaan merkittävät kohteet inventoitiin.

Edellä mainitun lisäksi etsittiin EU:n luontodirektiivin sisältyviä lajeja sekä uhanalaisten ja silmälläpidettävien eliölajien esiintymiä. Tähän sisältyi mm. kaikkien Hertta – tietokannasta olevien uhanalaisten lajien esiintymien maastotarkistus. Varsinaista linnustokartoitusta ei voitu tehdä, koska toimeksianto alkoi linnuston luotettavan kartoittamisen kannalta liian myöhään kesällä. Linnustosta voidaankin esittää vain elinympäristöjen esiintymiseen perustuvia karkeita arvioita.

2. PERUSTETTU LUONNONSUOJELUALUE

2.1 Linnanmäen luonnonsuojelualue

Linnanmäen luonnonsuojelualue sijaitsee Piintilän ja Kealanojan välissä. Tämä pieni suojelualue käsittää peltojen kolmelta suunnalta ympäröivän kallion ja sitä reunustavat lehdot. Keskellä sijaitseva kallio on karu ja miltei täysin puuton. Sen kasvistoon lukeutuvat mm. ahosuolaheinä (*Rumex acetosella*), mäkitervakko (*Lychnis viscaria*), keto-orvokki (*Viola tricolor*) ja isomaksaruoho (*Sedum telephium*). Kallion eteläpuolen jyrkässä rinteessä on varttunutta haavikkoa kasvavaa tuoretta lehtoa (Kuva 1), jonka pensaskerroksessa tavataan mm. tuomea. Kenttä- ja pohjakerros ovat monin paikoin tiheän puuston ja pensaikon vuoksi niukkoja. Kapeaa lehtilahopuuta esiintyy runsaasti. Putkilokasvistossa tavataan mm. runsaina kasvavat kielo (*Convallaria majalis*), nuokkuhelmikkä (*Melica nutans*), lehtonurmikka (*Poa nemoralis*), vuohenputki (*Aegopodium podagraria*) ja sinivuokko (*Hepatica nobilis*). Muuta lajistoa edustavat esim. kevätesikko (*Primula veris*), lehtoleinikki (*Ranunculus cassubicus*) ja kivikkoalvejuuri (*Dryopteris filix-mas*). Haavikko rajoittuu ylärinteessä matalaan kallioseinämään. Kuviolla on myös hieman kuusta sekä iso koivupötkkelö. Muu osa suojelualueesta koostuu hyvin tiheästä nuoresta lehtimetsästä (pihlajaa, koivua ja haapaa). Pensaskerroksessa tavataan mm. isotuomipihlajaa (*Amelanchier spicata*) ja tertsuseljaa (*Sambucus racemosa*), jotka ovat vieraslajeja.

Kuva 1. Linnamäen luonnonsuojelualue. Etelärinteen haavikko.

3. METSÄLAIN ERITYISEN TÄRKEÄT ELINYMPÄRISTÖT

Seuraavassa esitellään työssä löydetty metsälain tarkoittamat erityisen tärkeät elinympäristöt. Ne tulisi jättää kohteiden ominaispiirteitä muuttavan toiminnan, kuten rakentamisen ulkopuolelle. Kohteiden ympärille tulisi myös jättää riittävä suojavyöhyke. Riittävä suojavyöhykkeen leveys on pääsääntöisesti 15-20 metriä kohteen reunasta ellei kohteen kuvauksessa toisin mainita.

3.1 Kydön jyrkänne ja saniaiskorpi-noro-juotti

Moottoritien pohjoispuolella, Tapiolantiestä länteen, virtaa varttuneen kuusimetsän keskellä itään viettävässä rinteessä noro. Noron ympärillä on saniaiskorpea, jonka lajistoon kuuluvat mm. runsaana esiintyvä hiirenporras (*Athyrium filix-femina*) sekä suorvokki (*Viola palustris*), ojasorsimo (*Glyceria fluitans*), korpi-imarre (*Phegopteris connectilis*), tähtisara (*Carex echinata*), metsäkorte (*Equisetum sylvaticum*) ja korpilahkasammal (*Sphagnum girgensohnii*). Alajuoksullaan, lähellä pellonreunaa, noro on uurtanut itsensä syvän ja jyrkkäreunaisen notkon pohjalle. Noroon liittyy ylärinteessä itään-koilliseen avautuva karu, mutta alapuolisen varttuneen kuusikon (sekapuuna muutama haapa) hyvin suojaama, jyrkänne. Jyrkänne on korkeimmillaan pohjoisosassaan, jossa se kohoa noin kymmenen metrin korkeuteen. Tästä etelään kallioseinämä hiljalleen mataloituu. Jyrkänne pohjoisosassa kalliosta on lohjennut suuri lohkar ja siellä on myös ylikalteva pinta, jonka tyvelle on muodostunut suojaisa tila. Lepakoille hyviä piilopaikkoja

tarjoaa rotkomaisen halkeaman perällä sijaitseva luolamainen onkalo. Jyrkänteellä kasvaa runsas ja monilajinen sammalpeite, mutta mm. kivilajin karuuden vuoksi harvinaisia lajeja ei löytynyt.

3.2 Paimoisen jyrkänne ja louhikko

Paimoisten talon länsipuolella laajan kalliomännikön eteläreunalla sijaitsee metsälain erityisen tärkeän elinympäristön määritelmän täyttävä jyrkänne alapuolisine louhikkoineen. Louhikon puusto on kehittynyt pitkään ilman hakkuita. Siinä esiintyy eri-ikäisrakenteisuutta, ja vallitseva latvuskorros koostuu suhteellisen kookkaista puista. Osa männyistä on kilpikaarnaisia, ja jyrkänteen alla seisoo kookas kelo. Nuorempaan puustoon kuuluu mm. haapaa. Kivilaji on karua, eikä kasvistossa havaittu vaateliasta lajistoa. Louhikossa on lepakkojen piilopaikoiksi sopivia onkaloita.

3.3 Paturin kalliomännikkö

Välittömästi moottoritien pohjoispuolella, Paturin talosta luoteeseen, sijaitsee itäreunaltaan jyrkkärinteinen ja paikoin jyrkänteinenkin karu kalliomäki. Kallion itäreunalla Sydänojentien lähellä on lepakkojen piilopaikoiksi sopivia kallionhalkeamia ja onkaloita. Mäen huipulla kasvaa melko vanhaa kalliomännikköä, mutta muutoin puusto ei ole erityisen luonnontilaista, mm. lahopuuta on pääosalla kohteesta hyvin vähän. Kohteen merkittävimmät luontoarvot liittyvät laella sijaitsevaan vedenkorkeudeltaan vaihtelevaan pieneen lampeen (Kuva 2). Lammen rannoilla on runsaasti keloja, ja sen soistuneilla reunoilla kasvavat mm. korpikaisla (*Scirpus sylvaticus*), tupasvilla (*Eriophorum vaginatum*) ja tähtisara. Rajaus sisältää metsälakikohteen suojavyöhykkeineen.

3.4 Pitkänpaltanmäki

Pitkänpaltanmäen laella tavataan suhteellisen edustavia karuja kalliomänniköitä (Kuva 3). Puusto on vanhaa ja varsinkin laelta etelään viettävässä kalliorinteessä harvaa. Lahopuuta on kuitenkin vain vähän. Kasvisto muodostuu yleisistä kalliomännikköjen lajeista kuten kanervasta (*Calluna vulgaris*), puolukasta (*Vaccinium vitis-idaea*), palleroporonjäkälästä (*Cladonia stellaris*), kalliotierasammalesta (*Racomitrium lanuginosum*) ja kangasrahasammalesta (*Sphagnum capillifolium*). Kohde soveltuu hyvin virkistyskäyttöön, sillä sieltä avautuu komea näköala kaakon suuntaan. Tästä huolimatta maasto ei ole kovinkaan kulunutta. Pitkänpaltanmäki ja siihen koillisessa ja lännessä liittyvät kalliomänniköt sopivat hyvin kehrääjän (*Caprimulgus europaeus*) ja kangaskiurun (*Lullula arborea*) elinympäristöksi. Rajaus sisältää metsälakikohteen suojavyöhykkeineen.

3.5 Myllytyryn itäpuolen kallio

Myllytyryn ja Pitkänpaltanmäen välissä sijaitsee pieni karu kalliomännikkö, jonka puusto on suhteellisen vanhaa ja luonnontilaista. Kohteella on jonkin verran lahopuuta. Kasvisto koostuu yleisistä kalliomännikköjen lajeista kuten kangasrahasammalesta, kanervasta ja kalliotierasammalesta. Rajaus sisältää metsälakikohteen suojavyöhykkeineen.

Kuva 2. Paturin kalliomännikön lampare.

Kuva 3. Pitkänpaltanmäen lakiosien harvaa kalliomännikköä.

3.6 Äijälänmäki

Äijälänmäki sijaitsee Hajalan kylätaajaman välittömässä läheisyydessä. Kyseessä on varsinkin etelä- ja itärinteiltään hyvin jyrkkä metsäinen kalliomäki, jonka laki kohoaa noin 90 metrin korkeuteen merenpinnan yläpuolelle. Äijälänmäen huipulla on aiemmin sijainnut kolmiomittaustorni. Huipulta aukeaa komeita näkymiä itäpuolen peltomaisemaan. Äijälänmäellä on runsaasti paikallista virkistyskäyttöä, mistä kertovat mm. entisen kolmiomittaustornin paikalla olevat merkit nuotion polttamisesta. Mäen laella on ajeltu mönkijällä. Äijälänmäen huipulla kasvaa iäkstä ja melko edustavaa kalliomännikköä, jossa lahoppuuta esiintyy kuitenkin vain niukasti. Kasvisto koostuu tavallisista kalliomänniköiden lajeista, joita ovat esim. kanerva, metsälauha (*Deschampsia flexuosa*), puolukka, kalliotierasammal ja kangasrahkasammal. Huipulla kasvaa lisäksi mm. kalliokohokkia (*Silene rupestris*). Rajaus sisältää metsälakikohteen suojavyöhykkeineen.

3.7 Rauhamäen kalliot

Kealanojan itäpuolisen, laajan metsäalueen länsiosassa, Rauhamäen talosta itään kohoaa kaksi vierekkäistä kalliota, jotka täyttävät metsälain erityisen tärkeän elinympäristön kriteerit. Kallioiden lakiosien puusto on melko edustavaa, jokseenkin luonnontilaista, iäkstä männikköä. Kohteella on useita tuoreita tuulen kaatamia mäntymaapuita. Kasvistossa tavataan yleisiä kallioiden männikköjen lajeja kuten metsälauhaa, kanervaa, palleroporonjäkälää ja kalliotierasammalta. Maaston kuluminen on hyvin vähäistä. Lätisemmältä kalliolta aukeaa näköala länteen. Rajaus sisältää metsälakikohteen suojavyöhykkeineen.

3.8 Pirunkallio

Mustisin pohjoispuolella sijaitseva Pirunkallio on melko pienialainen, mutta maastosta selvästi erottuva karu kallio, jolla kasvaa melko iäkstä ja edustavaa männikköä. Lahoppuuta on kuitenkin vain vähän. Kallion lounaisreunalla sijaitsee matala, karu jyrkänne, jonka alla kasvaa nuorta, kivistä kangasmetsää. Kasvisto koostuu tavallisesta kalliolajistosta. Kohteella esiintyvät mm. kanerva, palleroporonjäkälä ja hirvenjäkälä (*Cetraria islandica*). Kalliomännikössä on pienen lautarakenteisen ja peltikattoisen rakennuksen jäänteet. Rajaus sisältää metsälakikohteen suojavyöhykkeineen.

3.9 Pitkänpaltanmäen kivikko

Pitkänpaltanmäen kallion luoteisreunalla on pienialainen kivikko, joka melko tiheästä puustostaan huolimatta täyttää metsälakikohteen määritelmän. Kivikossa kasvaa poronjäkälää, seinäsammalta (*Pleurozium schreberi*), kalliotierasammalta ym. yleisiä karujen kivipintojen sammalia ja jäkälää.

3.10 Pitkänpaltanmäen pohjoispuolen kivikko

Pitkänpaltanmäen pohjoispuolella metsän keskellä on noin 30 x 30 metrin laajuinen, miltei puuton, kivikko. Kivikossa kasvaa yleisiä karujen kivien jäkäliä ja sammalia kuten seinäsammalta, erilaisia torvi- ja poronjäkäliä (*Cladonia sp.*) sekä kangaskarhunsammalta.

3.11 Myllytyryn lounaispuolen nevalaikku

Myllytyryn lounaispuolella on nuoren männikön ympäröimä pieni luhtainen saranevalaikku. Se lieenee syntynyt alun perin maa-aineksenottokuoppaan, mutta on kehittynyt luonnontilaisen kaltaiseksi piensuoksi, ja vastaa luontoarvoiltaan hyvinkin täysin luonnontilaista vastaavaa nevalaikkua. Kohteen lajistoon kuuluvat mm. jousivihvilä (*Juncus filiformis*), pullosara (*Carex rostrata*) ja luhtasara (*C. vesicaria*).

3.12 Pitkänpaltanmäen pohjoispuolen nevalaikku

Pitkänpaltanmäen ja moottoritien välisen varttuneen kuusimetsän keskellä on pieni, muutaman aarin laajuinen, avoin luhtainen nevalaikku. Tämän vesitaloudeltaan täysin luonnontilaisen piensuon kasvistoon kuuluvat luhtasara, kurjenjalka (*Potentilla palustris*), ojasorsimo ja ranta-alpi (*Lysimachia vulgaris*).

3.13 Saarimäen nevalaikku

Saarimäellä, Vanhan Turuntien eteläpuolella, sijaitsee vesitaloudeltaan luonnontilainen pieni saranevalaikku, jonka valtalaji on pullosara (Kuva 4). Nevaa ympäröi melko varttunut harva männikkö. Pohjoispuolella avohakkuu ulottuu lähelle suota, mutta suon reunalle on jätetty asianmukainen hakkaamaton suojavyöhyke.

3.14 Myllytyryn korpi

Myllytyryn pohjoispuolella sijaitsee tiehen rajoittuva rehevä-keskiravinteinen korpi, jota läheiset ojitukset ovat hieman kuivanneet. Ojat eivät ole kuitenkaan täysin muuttaneet kohdetta, vaan se täyttää edelleen metsälain tarkoittaman rehevän korven - metsäkortekorven määritelmän luonnontilaisen kaltaisena kohteena. Tien lähellä on ajoittain veden vallassa olevaa luhtaista aluetta, jossa kasvaa pajukkoa ja mm. tervaleppiä. Kasvistoon kuuluvat esim. ranta-alpi, hiirenporras, korpi-imarre, korpikaisla ja kurjenjalka. Idempänä suotyyppejä vaihettua metsäkortekorven suuntaan. Siellä puusto on varttunutta ja voimakkaasti harvennettua. Tämän alueen lajistoon kuuluvat mm. metsäkorte, luhtasara ja röyhvihvilä (*Juncus effusus*).

3.15 Myllytyryn länsipuolen korpilaikku

Myllytyryn länsipuolella kallioiden välissä sijaitsee pieni vähäpuustoinen suolaikku, jonka vesitalous on säilynyt jokseenkin luonnontilaisena. Kohteen puustoa on sen sijaan hieman

käsitelty. Se muodostuu pääasiassa männyistä ja koivuista, jotka kasvavat mättäillä. Maapuuta on vähän. Suotyyppi on lähinnä sarakorpea-sararämettä. Tämän selvästi luhtaisen, karun piensuon lajistoon kuuluvat mm. pullosara, jousivihvilä, juolukka (*Vaccinium uliginosum*) ja tähtisara.

Kuva 4. Saarimäen nevalaikku.

3.16 Myllytyryn luoteispuolen sarakorpi

Myllytyryn luoteispuolella sijaitsee kallioiden väliseen painanteeseen kehittynyt ohutturpeinen, luhtavaikutteinen, karu korpi. Piensuon vesitalous on säilynyt kutakuinkin luonnontilaisena. Varsinkin suon keskellä puusto on niukkaa koostuen lähinnä vain mättäillä kasvavista pienistä koivuista. Kohteen keskellä tavataan runsaasti jousisaraa (*Carex lasiocarpa*), ja suo voidaankin luokitella oligotrofiseksi sarakorveksi. Kohteen muita lajeja ovat mm. juolukka ja luhtaisuudesta kertova jousivihvilä.

3.17 Pirunkallion koillispuolen korpi

Pirunkallion koillispuolella on nuoren männikön ympäröimä pieni vähäpuustoinen suolaikku. Kyseessä on melko karu korpi, jossa kasvaa kuitenkin muutama pienikokoinen tervaleppä. Kohteen vesitalous on säilynyt jokseenkin luonnontilaisena, mutta puustoa on aikanaan käsitelty ympäröivän metsän hakkuun yhteydessä. Nykyinen, mättäillä kasvava mänty-koivupuusto on lyhyttä. Suon kasvistoon kuuluvat mm. juolukka, tähtisara, tupasvilla ja punarahkasammal (*Sphagnum magellanicum*).

3.18 Takalan lehtolaikku

Laviakallion eteläpuolella Takalan autiotalon vieressä sijaitsee järeää haavikkoa kasvava pienialainen lehto (Kuva 5). Tässä maantien ja pellon välissä kasvavassa metsikössä on sekapuuna runsaasti kuusta. Lehtolaikku soveltuu erittäin hyvin liito-oravan elinympäristöksi, mutta merkkejä lajin esiintymisestä ei löydetty. Pellon reunaan on aikanaan kaivettu lampare ja kohteen läpi virtaavan puron uomaa on käsitelty. Siinä virtaa vettä vain ajoittain, mm. katoituspäivänä elokuussa 2014 uoma oli kuiva. Lehdon kasvistoon kuuluvat mm. tuomi, käenkaali (*Oxalis acetosella*), sormisara (*Carex digitata*), jänönsalaatti (*Lactuca muralis*) ja rajauksen eteläreunalla muutama pähkinäpensas.

Kuva 5. Takalan lehtolaikku.

3.19 Takalan puro ja metsäluhta

Pitkänpaltanmäen eteläpuolella, Takalan talosta lounaaseen, virtaa itäosastaan uomaltaan luonnontilaisena säilynyt, ajoittain kokonaan kuivuva, puro. Sitä ympäröi tiheä kuusimetsä, minkä vuoksi kenttä- ja pohjakerros ovat hyvin niukkoja. Rajauksen itäosassa itsensä syvälle uurtaneen puron varrella tavataan kuitenkin mm. käenkaalta, hiirenporrasta ja korpi-imarretta sekä muutama pienikokoinen tupas kotkansiipeä (*Matteuccia struthiopteris*). Lännempänä puro on levinnyt hieman laajemmaksi, runkomaista tervaleppää kasvavaksi, metsäluhdaksi (Kuva 6). Tervaleppien alla kasvavat mm. rentukka (*Caltha palustris*), ranta-alpi, mesiangervo (*Filipendula ulmaria*), suoputki (*Peucedanum palustre*), suo-orvokki ja rantaminttu (*Mentha arvensis*). Kyseessä ei kuitenkaan ole luonnonsuojelulaissa tarkoitettu tervaleppäkorpi, sillä varsinaista mättäiden ja painanteiden

vuorottelua ei esiinny, eikä luhdassa kasvaa juuri lainkaan saniaisia. Rajauksen länsipuolella puro on perattu ojaksi.

Kuva 6. Takalan metsäluhta.

3.20 Paturin noro ja ruohokorpi

Heti moottoritien eteläpuolella Paturin talosta itään virtaa noro, jonka keskivaiheille on hiljattain kaivettu uimalampi. Lammen rannalle on pystytetty sauna. Saunasta länteen noro virtaa melko jyrkkärinteisessä notkossa, eikä sen varteen ole tämän vuoksi kehittynyt laajemmalti ympäröivästä metsästä poikkeavaa kasvillisuutta. Noron rannalla kasvavat kuitenkin mm. metsäkorte, korpi-imarre, hiirenporras ja isoalvejuuri (*Dryopteris expansa*). Uimalammen itäpuolella noro leviää moniuomaiseksi tulvien ajoittain ympärilleen. Tämän luhtaisen ruohokorven kasvistoon kuuluvat mm. vehka (*Calla palustris*), hiirenporras, rentukka, kurjenjalka, terttualpi (*Lysimachia thyrsiflora*) ja okarahkasammal (*Sphagnum squarrosum*) (Kuva 7). Ruohokorven puusto (mm. harmaaleppää) on tiheää ja ryteikköistä. Rajauksesta alavirtaan noro muuttuu talon viereisen, voimakkaasti kulttuurivaikuttuneen, nuoren lehtimetsän läpi virtaavaksi ojaksi.

Kohde sisältyy liito-oravan reviiriin. Uimalampi on kaivettu lähteikköön, sillä sen länsipäässä kasvaa yhä erityisesti suojeltavaa ja vaarantunutta harsosammalta (*Trichocolea tomentella*), jota tavataan vain voimakkaasti lähteisillä paikoilla (Kuva 8). Seuranaan harsosammalella tavataan alueellisesti uhanalaista letohavusammalta (*Thuidium tamariscinum*). Molemmista lajeista kerättiin näytteet, jotka talletetaan Turun yliopiston herbaarion kokoelmiin.

Kuva 7. Paturin luhtaista ruohokorpea uimalammesta itään.

3.21 Rauhamäen norolaakso

Piintiläntien itäpuolella Rauhamäen talosta hieman kaakkoon sijaitsee jyrkkärinteisen laakson pohjalla virtaava noro. Laakson lehtomaisilla rinteillä kasvaa varttunutta puustoa, lähinnä kuusta. Sekapuuna tavataan useita järeitä haapoja. Kohteella on runsaasti järeää kuusilahopuuta, niin maa- kuin pystypuinakin. Laakson kasvistoon kuuluvat esim. metsäkorte, käenkaali ja sormisara. Alueelta on aiempia liito-oravahavaintoja ja paikka on yhä lajille sopivaa, mutta merkkejä liito-oravista ei tässä työssä havaittu.

3.22 Mustisin pohjoispuolen puro

Mustisin pohjoispuolella virtaa pieni puro koillisesta kohti omakotitalon pihaan kaivettua uimalampea. Rajatulla alueella puron uoma on säilynyt luonnontilaisena, mutta rajauksen pohjoispuolella se on perattu ojaksi. Rajauksen pohjoispäässä on aiemmin sijainnut lähde, mutta sen paikalle on rakennettu suuri kaivo, jonka ympärillä ei enää ole merkkejä lähteisyydestä. Puroa ympäröi varttunut kuusivaltainen metsä. Sekä puron itä- että länsipuolen metsä on rajauksen eteläpuoliskossa hakattu, mutta puron varteen on hakkuussa jätetty asianmukainen hakkaamaton suojavyöhyke. Uoma on melko jyrkkäreunainen, minkä vuoksi puronvarren kasvillisuus ei juuri erotu ympäröivästä metsäkasvillisuudesta. Lajistoon kuuluvat kuitenkin mm. hiirenporras ja ranta-alpi. Sorapohjaisen ja hieman kivisen puron vesi on kirkasta, ja purossa kasvaa mm. isonäkinsammalta (*Fontinalis antipyretica*) ja purokinnassammal (*Scapania undulata*).

Kuva 8. Erityisesti suojeltava harsosammal Paturin uimalammen länsipäässä.

4. LUONNONSUOJELULAIN MUKAISET LUONTOTYYPIT

Selvitysalueella ei sijaitse luonnonsuojelulain mukaisia suojeltavia luontotyypppejä.

5. VESILAIN MUKAISET KOHTEET

Selvitysalueella ei sijaitse vesilain mukaisia suojeltavia kohteita, jotka eivät sisältyisi jo yllä esiteltyihin muihin kohteisiin.

6. MUUT LUONTOKOHTEET

6.1 Radanvarren kedot

Saarimäen talon kohdalla junaradan varressa on hiekkaisille ratapenkereille syntynyttä ketokasvillisuutta. Radan eteläpuolella pienen hiekkatien reunamilla kasvavat mm. karvaskallioinen (*Erigeron acer*), hopeahanhikki (*Potentilla argentea*), keltamaite (*Lotus corniculatus*), kissankello (*Campanula rotundifolia*), litteänurmikka (*Poa compressa*),

viherjäsenruoho (*Scleranthus annuus*) ja hakarasara (*Carex spicata*). Radan pohjoispuolella entisellä ratapenkereellä ja sen reunoilla (Kuva 9) tavataan niukkana silmällä pidettävää ketoneilikkaa (*Dianthus deltoides*). Sen lisäksi siellä kasvavat esim. ahomatara (*Galium boreale*), sikoangervo (*Filipendula vulgaris*), ahdekaunokki (*Centaurea jacea*), mäkitervakko, huopakeltano (*Pilosella* sp.), kissankello, mäkikaura (*Avenula pubescens*), nuokkukohokki (*Silene nutans*), keltamaite, litteänurmikka, hopeahanhikki, aholeinikki (*Ranunculus polyanthemus*), ahopukinjuuri (*Pimpinella saxifraga*), hakarasara ja mäkiarho (*Arenaria serpyllifolia*). Erityisesti radan pohjoispuolella matalakasvuiset ketokasvillisuuden luonnehtimat laikut ovat varsin suppeita ja kohde olisikin hoidon tarpeessa. Erityisesti tulisi raivata pajuja ketolaikkujen reunoilta.

Kuva 9. Ketokasvillisuutta radan pohjoispuolella.

6.2 Kealanoja – Lökkilanjoki

Kaava-alueen läpi virtaavat Kealanoja ja Lökkilanjoki muodostavat alueen keskeisen maisemaelementin. Ne virtaavat kaava-alueella kauttaaltaan peltojen keskellä. Molempien varsilla on vaihtelevan levyiset niitty-, pensaikko- tai metsävyöhykkeet, joilla on suuri merkitys mm. linnuston pesimäpaikkoina.

Sekä Kealanojan että Lökkilanojen varsia on varmasti aikoinaan laidunnettu voimakkaasti, mutta laidunnusperinne lienee useimmilla kohdilla päättynyt jo vuosikymmeniä sitten. Niinpä merkittävää perinnebiotooppikasvillisuutta ei enää löytynyt. Kealanojan alajuoksulla ja Lökkilanojen varressa laidunnus on kuitenkin aloitettu paikoin uudelleen. Kesällä 2014 alueella laidunsi ainakin hevosia. Purojen varsien niityt ovat päässeet pahasti rehevöitymään. Niillä kasvaa nykyisin mm. mesiangervoa,

huopaohdaketta (*Cirsium helenioides*), pelto-ohdaketta (*C. arvense*), nurmitähkiötä (*Phleum pratense*), nurmipuntarpäätä (*Alopecurus pratensis*), nurminataa (*Festuca pratensis*), hiirenvirnaa (*Vicia cracca*), koiranputkea (*Anthriscus sylvestris*), koiranheinää (*Dactylis glomerata*) ja juolavehnää (*Elymus repens*). Siellä täällä kasvavat keltakukkaiset matarat eivät liene puhdasta keltamataraa (*Galium verum*) vaan keltamataran ja paimenmataran (*G. album*) risteytymää, piennarmataraa (*G. x pomeranicum*). Ainakin yhdessä paikassa keltakukkaisen mataran seurana kasvaa aholeinikkiä.

Luontoarvoiltaan merkittäviä ovat purojen varsien harmaaleppä-tuomi-valtaiset lehdot ja lehtopensaikot. Aivan moottoritien eteläpuolella sijaitsevan lehtokuvion puustoon kuuluu myös kookkaita kuusia. Lehtojen kasvistoa ovat esim. kotkansiipi, nokkonen (*Urtica dioica*), koiranvehnä (*Elymus caninus*), vuohenputki, kyläkellukka (*Geum urbanum*), lehtopalsami (*Impatiens noli-tangere*), puna-ailakki (*Silene dioica*), käenkaali, lehtotähtimö (*Stellaria nemorum*), jänönsalaatti ja kieli. Eniten lehtokuviota on Kealanojan yläjuoksulla moottoritien molemmin puolin.

7. UHANALAISET LUONTOTYYPIT

Selvitysalueella ei esiinny edustavuudeltaan merkittäviä uhanalaisiin luontotyyppisiin luettavia habitaattikohteita.

8. UHANALAISET JA SILMÄLLÄPIDETTÄVÄT LAJIT, EU:N DIREKTIIVILAJIT JA MUUTEN HUOMIONARVOISET LAJIT

Herta –tietokantaan on tallennettu kaava-alueelta ainoastaan liito-oravia koskevia havaintoja.

Rauhamäen talon itäpuolelta kohteen 3.21 ympäristössä on vuosina 1994-1998 tehty liito-oravahavaintoja. Nyt siellä ei havaittu merkkejä lajin esiintymisestä, mutta alueella on yhä lajille sopivaa elinympäristöä. Vuonna 2006 tehtiin liito-oravahavainto Hajalan kylätaajamassa Vuorelantien länsipuolella. Alueella on edelleen jonkin verran lajille sopivaa metsää, mutta siitä huolimatta sieltä ei liito-oravan esiintymiseen viittaavia merkkejä tässä työssä löydetty. Kaava-alueen läheisyydessä sen pohjoispuolella Sydänojentien varren kalliolouhoksista pohjoiseen on tehty useita liito-oravan papanahavaintoja 2010 –luvulla. En kuitenkaan tässä työssä havainnut merkkejä lajista.

Kaava-alueella on lukuisia viitasammakolle sopivia kaivettuja pieniä lampia. Lajin todellista esiintymistä ei kuitenkaan voitu kutuajan ulkopuolella kartoittaa.

8.1 Paturin liito-oravareviiri

Paturin talon länsipuolelta, heti moottoritiestä etelään, löytyi liito-oravan papanoita useiden haapojen tyviltä. Alueella virtaavan noron (kohde 3.20) ympärillä on varttunutta rehevää

kuusikkoa, jossa kasvaa runsaasti haapaa. Etelässä reviiri ulottuu myös hieman kauemmas norosta rinteeseen päälle, jossa puusto on hieman harvempaa, ja haavan osuus siitä suurempi. Reviiriä rajaavat pohjoisessa moottoritie, idässä pellot ja pihapiiri sekä muilla ilmansuunnilla hakkuuaukeat, taimikot ja erittäin harvoiksi harvennetut varttuneet metsät. Taimikkojen ja varttunutta puustoa kasvavien harvennettujen metsien kautta liito-oravilla on liikkumisyhteydet länteen. Varsinaisen reviirin itäpuolella Paturin talon lähellä on liito-oravan ruokailualueeksi soveltuvaa nuorta lehtimetsää, vaikka myös itse reviirillä on runsaasti lajille sopivia ruokailupuita.

Liito-oravan reviiri tulee jättää rakentamisen ulkopuolelle. Lisäksi kaavoituksessa tulee huolehtia olemassa olevien liikkumisyhteyksien säilymisestä, ja myös laajamittaista rakentamista Paturin talon läheiselle ruokailualueelle olisi syytä välttää.

8.2 Takalan liito-oravareviiri

Pitkänpaltanmäen itäpuolella Takalan talosta koilliseen ja itään on varttunutta kuusivaltaista metsää jossa varsinkin Hakalan länsipuolella kasvaa runsaasti kookasta haapaa. Liito-oravan papanoita löytyikin nimenomaan reviiriksi rajatun alueen itäosasta. Takalan talon läheltä on vanha tieto liito-oravan papanoiden löytymisestä, mutta siellä ei nyt tehty havaintoja lajista. Mukaan on kuitenkin rajattu koko liito-oravalle hyvin soveltuva metsä, koska keskikesällä papanoiden havaitseminen ei ole yhtä varmaa kuin keväällä ja koska liito-oravat varmasti liikkuvat laajemmalla alueella. Reviiriltä on hyvät metsäyhteydet länteen ja pohjoiseen moottoritielle asti.

Liitekarttaan merkitty reviiri tulisi jättää kokonaisuudessaan rakentamatta ainakin siihen asti, kunnes reviirin todellinen laajuus on kunnolla mahdollista selvittää kevätaikaan. Kaavoituksessa tulee myös huolehtia olemassa olevien liikkumisyhteyksien säilymisestä.

8.3 Kukkulamäen länsirinteen liito-oravareviiri

Kukkulamäen länsirinteen alta pellon reunasta löytyi liito-oravan papanoita yhden järeän haavan tyveltä. Kyseisen puun vieressä kasvaa suojaa antava kuusi. Muuten reviiri on suurelta osin harvahkoa järeää haavikkoa, josta muut vallitsevan latvuserroksen puut on kaadettu. Reviirin itäreunalla on kuitenkin vähän tiheää, varttunutta kuusikkoa, jossa kasvaa muutama haapa ja reviirin länsireunalla kivistä ja harvahkoa, varttunutta kuusi-haapasekametsää. Harvapuustoisimmissa reviirin osissa kasvaa tiheää kuusi-lehtipuutaimikkoa ja pensaikkkoa. Lännessä ja etelässä liito-oravan elinpiiriä rajaavat pellot ja asutus, mutta pohjoiseen ja itään on ehjä metsäyhteys.

Liitekarttaan merkitty liito-oravan reviiri tulisi jättää kokonaan rakentamatta ja kaavoituksessa tulee huolehtia olemassa olevien liikkumisyhteyksien säilymisestä pohjoiseen ja itään.

8.4 Uhanalaiset ja silmällä pidettävät kasvit ja sammalet

Paturin länsipuolelle kaivetun uimalammikon lähteisessä länsipäässä kohteella 3.20 sijaitsee pieni esiintymä erityisesti suojeltavaa, vaarantunutta harsosammalta.

Seuralaislajina sillä kasvaa alueellisesti uhanalaista letohavusammalta. Erityisesti harsosammal, mutta manner-Suomessa myös letohavusammal, vaativat kasvupaikaltaan voimakasta lähteisyyttä, mikä kertoo siitä, että paikalla on ennen lammen kaivamista ollut varmaankin laajemmaltikin tihkupintaa. Esiintymä oli kesällä 2014 hyväkuntoinen. Sen säilyminen on kuitenkin epävarmaa, sillä uimalampi voi vuosien mittaan kuivattaa kasvupaikkaa liikaa.

Silmällä pidettävä kelta-apila (*Trifolium aureum*) kasvaa niukkana soraisella tieuralla pellon ja Vanhan Turuntien kulmauksessa Hajalan koulua vastapäätä (Kuva 10). Kasvupaikka on lajille tyypillisesti enemmän tai vähemmän tilapäinen, eikä sitä ole tarpeen erityisesti kaavoituksessa huomioida. Kelta-apilalle on tyypillistä, että se ilmaantuu joksikin aikaa sopiville ruderaattikasvillisuuden vallitseville paikoille.

Silmällä pidettävä ketoneilikka kasvaa niukkana Saarimäen talon eteläpuolella radan pohjoispuolen kedolla (kohde 6.1). Kasvupaikkaa on käsitelty tarkemmin em. kohteen kuvauksen yhteydessä.

Vaarantunutta keltamataraa uhkaa ennen kaikkea risteytyminen valkokukkaisen ja leveämpilehtisen vieraslajin, paimenmataran, kanssa. Lajien risteymän, nk. piennarmataran, voi tunnistaa haaleankeltaisista kukista ja keltamataraa leveämmistä lehdistä. Risteymät risteytyvät edelleen kummankin kantalajinsa kanssa, jolloin tuloksena syntyy eriasteisia hybridejä. Näiden erottaminen puhtaasta keltamatarasta on usein hyvin vaikeaa ellei käytännössä mahdotonta ilman geneettisiä analyysejä. Kaava-alueella kasvaa monin paikoin keltakukkaista mataraa, mutta myös runsaasti selvää piennarmataraa. Lienee varmaa, että täysin puhdasta keltamataraa ei alueella enää kasva.

8.5 Lepakoille sopivat päiväpiilot

Tässä työssä ei kartoitettu asutuksen keskellä sijaitsevia maakellareita tai muita lepakoille sopivia rakennuksia tai rakennelmia vaan keskityttiin lepakoille soveltuviin luonnon muovaamiin piilopaikkoihin.

Lepakkojen päiväpiiloiksi soveltuvia kalliojyrkänteiden ja louhikoiden onkaloita ja halkeamia löytyi Sydänojantien viereisten kalliolouhosten läheiseltä jyrkänteeltä (kohde 3.1), Paimoisten länsipuolen jyrkänteeltä-louhikosta (kohde 3.2) ja moottoritien pohjoispuolelta Sydänojantien varren kalliomänniköstä (kohde 3.3). Lisäksi Tapiolantien itäpuolella Uusikartanon talosta noin 300 m länteen sijaitsevan kalliojyrkänteen tyvellä on lepakoille soveltuvia onkaloita ja koloja.

Kuva 10. Kelta-apilaa kasvaa Hajalan koulun lähellä.

9. LINNUSTO

Kaava-alueen linnustoa ei voitu varsinaisesti kartoittaa, koska toimeksianto saatiin keskikesällä lintujen laulukauden jo päätyttyä. Niinpä tässä esitetään vain alueen elinympäristöihin pohjautuvia arvioita linnuston yleispiirteistä.

Kaava-alueen laajat peltoaukeat ja niiden ympäröivät metsäsaarekkeet muodostavat hyvän elinympäristön viljelysmaiden lintulajistolle. Myös Kealanojan ja Lökkilanojan rantametsät, -pensaikot ja niityt tarjoavat runsaasti pesimäpaikkoja avo- ja pensaikkomaiden lajeille. Monet yölaulajat, kuten satakieli (*Luscinia luscinia*), viita (*Acrocephalus dumetorum*), ruoko- (*A. schoenobaenus*) ja luhtakerttunen (*A. palustris*) sekä pensassirkkalintu (*Locustella naevia*) suosivat elinympäristönään juuri tällaisia paikkoja. Yölaulajiin kuuluvat pelloilla pesivä viiriäinen (*Coturnix coturnix*) ja niin pelloilla kuin rantaniityillä viihtyvä ruisrääkkä (*Crex crex*). Mainittakoon, että Saarimäen eteläpuolella radan varressa havaittiin varoiteleva pensastasku (*Saxicola rubetra*) –pari.

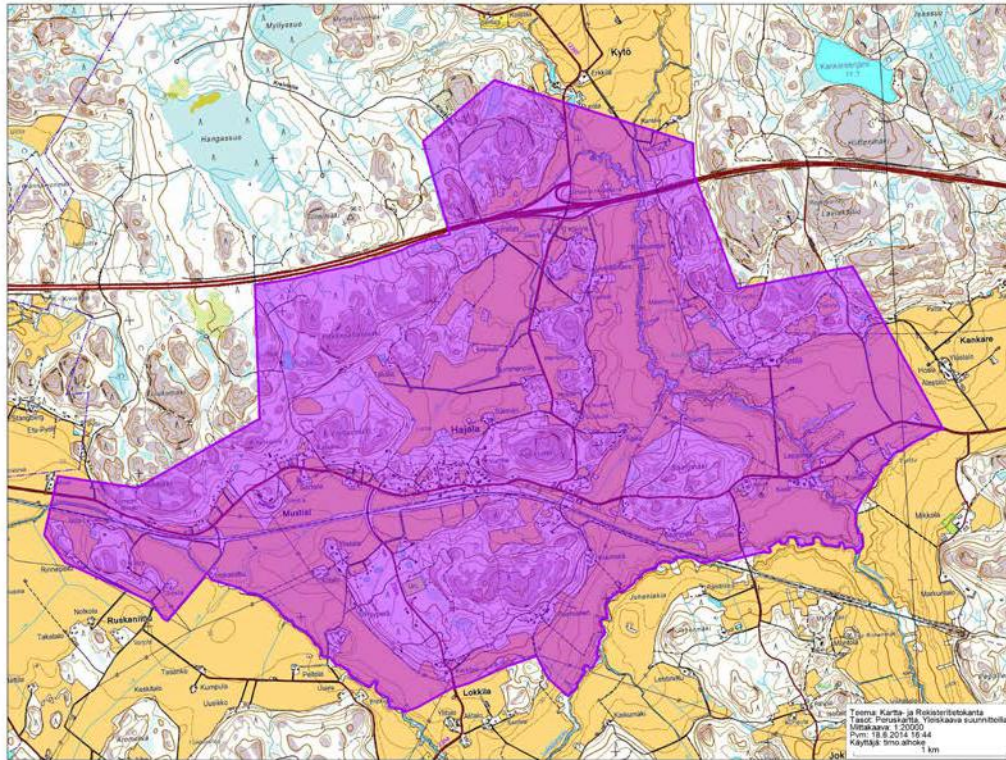
Kaava-alueen metsät edustavat Lounais-Suomessa yleisiä metsätyyppejä, eikä esim. mainittavan kokoisia lehtoja ole. Siten metsälinnusto koostunee enimmäkseen tavallisista lajeista. Pitkänpaltanmäen ympäristön laajalla kalliomännikköalueella sekä heti kaava-alueen itäpuolella Laviakallion maastossa on kuitenkin kehrääjän ja kangaskiurun pesimäympäristöiksi soveltuvia karuja kalliometsiä.

Yhteenvetona voidaan todeta, että kaava-alue muodostaa Lounais-Suomelle tyypillisen elinympäristön linnustolle, eikä sieltä ole elinympäristöjen perusteella tarkasteltuna erotettavissa erityisiä linnuston kannalta merkittäviä kohteita.

10. KIRJALLISUUTTA

- Hämet-Ahti, L., Suominen, J., Ulvinen, T. & Uotila, P. (toim.) (1998): Retkeilykasvio. 4. täysin uud. painos. Luonnontieteellinen keskusmuseo, Kasvimuseo. 656 s.
- Neuvoston direktiivi 92/43/ETY luontotyyppien ja luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta A: 21.05.1992.
- Pääkkönen, P. & Alanen, A. (2000). Luonnonsuojelulain luontotyyppien inventointiohje. Suomen ympäristökeskuksen monisteita 188. Suomen ympäristökeskus. 128 s.
- Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus Punainen kirja 2010. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 685 s.
- Raunio, A., Schulman A. & Kontula, T. (toim.) (2008). Suomen luontotyyppien uhanalaisuus. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 8/2008. Osat 1 ja 2. 264 s. + 572 s. Raunio, A., Schulman A. & Kontula, T. 2008

LIITE 1. Kaava-alue.

LIITE 2. Havaitut luontokohteet (kohteet numeroitu raportissa käytetyllä numeroinnilla).

